

Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis

Studia ad Bibliothecarum Scientiam Pertinentia VIII (2010)

Danuta Domalewska

Polskie Towarzystwo Ekonomiczne we Lwowie w latach 1921–1939. Zarys działalności

Rozwój zorganizowanego ruchu ekonomicznego w XIX wieku na ziemiach polskich pozbawionych niepodległości był niezwykle ograniczony i utrudniony. Nauka stanowiąca najpotężniejszy oręż w walce o odzyskanie niepodległości, a świadomość znaczenia rozwoju nauki towarzyszyła wielu wybitnym przedstawicielom środowiska naukowego. Dużym sukcesem było powołanie do życia w 1868 r. Towarzystwa Prawniczego i Ekonomicznego w Krakowie, którego zadaniem było „ukszałtowanie i rozwijanie prawoznawstwa w teorii i praktyce”. Towarzystwo nawiązywało i utrzymywało kontakty i ścisłą współpracę z podobnymi towarzystwami w zaborze pruskim i rosyjskim. Owoce tej współpracy były zjazdy prawników i ekonomistów polskich we Lwowie, Poznaniu i Krakowie. We Lwowie w 1894 r. powołano do życia Polskie Towarzystwo Handlowo-Geograficzne, którego zasadniczy cel stanowiło popieranie handlu, a także poszerzanie wiedzy na temat sytuacji ekonomicznej krajów, do których kierowali się polscy emigranci. Mimo niezwykle trudnych i niesprzyjających warunków społeczno-zawodowy ruch ekonomistów rozwijał się nader dynamicznie i entuzjastycznie. Do wybuchu I wojny światowej odbywały się liczne Zjazdy Prawników i Ekonomistów, w 1893 r. Zjazd w Poznaniu, w 1906 r. w Krakowie i w 1912 r. V Zjazd we Lwowie. Spotkania ekonomistów dawały przekonanie o gospodarczej jedności ziem polskich. Podjęto trud wydawania nowych czasopism o charakterze ekonomicznym. W 1921 r., w trzy lata po odzyskaniu przez Polskę niepodległości, powołano Polskie Towarzystwo Ekonomiczne we Lwowie i w Krakowie.

Polskie Towarzystwo Ekonomiczne we Lwowie – cele i zadania

Polskie Towarzystwo Ekonomiczne we Lwowie powstało z inicjatywy adwokata Stanisława Krzemickiego, autora licznych odczytów wygłaszanych w Towarzystwie: „Program gospodarczy” (1926), „O wybujałościach naszego ustawodawstwa skarbowego” (1930). Posiedzenie inauguracyjne miało miejsce 27 lutego 1921 r. w sali posiedzeń Rady Miasta Lwowa. Główne cele nowo powołanego Towarzystwa zostały zaprezentowane zebranym uczestnikom przez Jerzego Michalskiego, którego wy-

brano też pierwszym przewodniczącym PTE. W ramach struktur utworzono cztery sekcje: podatkową, finansową, agrarną i spółdzielczą.

Pierwszymi prezesami powołanych sekcji zostali: J. Michalski i E. Bugna, M. Szarski, A. Raczyński i L. Caro. PTE we Lwowie rozwijało swoją działalność bardzo dynamicznie, zyskując wielką popularność i uznanie w środowisku naukowym. Już w roku powstania (1921) opiniowało pierwsze projekty ustaw, jak zleconą przez Ministerstwo Skarbu ustawę „o państwowym podatku przemysłowym” i następnie projekt ustawy „o obrocie czekowym”.

W ramach prac prowadzonych przez Towarzystwo jego członkowie każdego roku wysłuchiwali licznych odczytów i wykładów wygłaszanych przez znanych i cenionych ekonomistów, znawców skomplikowanej sytuacji gospodarczej kraju i problemów ekonomicznych. PTE we Lwowie nawiązało kontakty z innymi organizacjami i towarzystwami naukowymi, takimi jak: Krakowskie Towarzystwo Ekonomiczne, Towarzystwo Ekonomistów i Statystyków w Warszawie, Towarzystwo Polityki Społecznej w Warszawie oraz z sekcją ekonomiczną Towarzystwa Prawniczego i Ekonomicznego w Poznaniu. Członkowie PTE z wielkim entuzjazmem zaangażowali się też we wspólne przygotowanie I Zjazdu Ekonomistów w Poznaniu w dniach 24–26 maja 1929 r.

Towarzystwo dawało możliwość wymiany poglądów i myśli o tematyce gospodarczej „ożywionej jedynie dobrem Państwa i niepowodującej się interesem lub poglądem poszczególnych stronnictw”¹. PTE stale poszerzało swoją działalność, rozwijało się organizując w ramach przyjętej struktury nowe sekcje zajmujące się badaniem kolejnych, ważkich zagadnień. Wśród nowych komisji, które rozpoczęły aktywną pracę, wymienić należy: rolniczą z prezesem K. Paygertem, przemysłowo-górnictwą z prezesem W. Stesłowiczem, handlowo-bankową, na czele której stanął senator M. Szarski. Powołano także komisję redakcyjną, w skład której wchodził prezes i wiceprezes Towarzystwa oraz prezesi poszczególnych komisji².

Zatwierdzony Statut Towarzystwa jasno określił podstawowe cele:

- pielęgnowanie nauki gospodarstwa we wszystkich jej gałęziach i rozpatrywanie zjawisk aktualnych życia ekonomicznego,
- współudział w przygotowaniu polskiego ustawodawstwa ekonomicznego,
- ocenę projektów ustawodawczych, ustaw i rozporządzeń dotyczących wszelkich dziedzin gospodarstwa społecznego,
- popularyzację wiadomości ekonomicznych³.

W statucie określone zostały też bardzo wyraźnie środki proponowane do osiągnięcia wymienionych celów. Za najważniejsze uznano odczyty, pogadanki, zebrania. Do bardzo istotnych zaliczono też wydawnictwa własne i publikacje w czasopiśmie oraz subwencjonowanie prac i wydawnictw ekonomicznych. Dodatkowo wymieniono też przedkładanie władzom opinii i wniosków, a także udział i organizację zjazdów naukowych.

---

¹ „Rozprawy i Sprawozdania” 1929, z. 1, s. 133.

² Ibidem, s. 134.

³ Ibidem.

Działalność wydawnicza PTE

Działalność wydawnicza, od początku istnienia wpisana w podstawowe zadania PTE, realizowana była nader sumiennie aż do września 1939 r. Prace wydawnicze wymagały od członków Towarzystwa ogromnego zaangażowania i konsekwencji w realizacji tego zadania. Każdego roku przedstawiane były szczegółowe sprawozdania z pełnego spektrum dokonań. Utrzymywanie na wysokim poziomie prac wydawniczych stanowiło trudne zadanie, przede wszystkim ze względu na poważne problemy finansowe, wyrażające się ciągłymi staraniami o dofinansowywanie publikacji. „W dziewiątym roku swego istnienia przystępuje Polskie Towarzystwo Ekonomiczne w Lwowie do wydawnictwa rozpraw ekonomicznych, jako też sprawozdań z działalności towarzystwa i jego wydziału”⁴.

„Rozprawy i Sprawozdania”

Pierwsza publikacja Towarzystwa to „Rozprawy i Sprawozdania”, przekształcona następnie w „Przegląd Ekonomiczny”. Dodatkowo, jako samodzielny serię, PTE wydawano Bibliotekę Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego we Lwowie. W ramach tej serii ukazało się 11 samoistnych prac stanowiących ogromny wkład w rozwój polskiej myśli ekonomicznej okresu międzywojennego. „Rozprawy i Sprawozdania” już z założenia wydawcy nie miały stanowić wydawnictwa periodycznego. Poszczególne zeszyty miały ukazywać się w momencie skompletowania określonej partii materiału. Na łamach pisma mieli możliwość publikować prace zarówno członkowie PTE, jak i osoby nie będące bezpośrednio z nim związane. Władze PTE zamierzały jedynie utrzymywać nadzór nad naukowym poziomem napływających artykułów, bez ingerencji i wpływania na rodzaj przedstawianych przez poszczególnych autorów poglądów na prezentowane zagadnienia. Takie podejście i otwartość władz redakcji stwarzała duże szanse na zdrową polemikę i możliwość przedstawiania różnych aspektów omawianych zagadnień. „Rozprawy i Sprawozdania” ukazywały się do 1931 r., a prace tam publikowane dotyczyły szeroko pojętych zagadnień gospodarczych. Wśród licznych wymieniń warto artykuł Leopolda Caro *Ingerencja państwa w sprawach gospodarczych*, czy Ludwika Sussweina *Bankowość polska w dobie obecnej*. Przytoczone artykuły znalazły się w pierwszym zeszycie wydanym w 1929 r. we Lwowie. Drugi zeszyt ukazał się osobno i zawierał tekst odczytu Henryka Korowicza z 25 listopada 1929 r., *O koncentrację kapitału w Polsce*. Kolejno prezentowane tematy dotyczyły problemów związanych z rolnictwem, sadownictwem, leśnictwem, a także przemysłem naftowym i rękodzielnictwem. W kraju o tak ogromnym zacofaniu gospodarczym i tak wielkich trudnościach ekonomicznych wszystkie poruszane problemy były niezwykle ważne i pouczające. Do 1931 r. wydano jeszcze trzy zeszyty, w których przedstawiono dodatkowo zagadnienie: Edwina Hauswalda *Analiza gospodarczego położenia przemysłu w Małopolsce Wschodniej*, a także Karola Trawińskiego *Autonomia gospodarcza w Polsce* i Janusza Henryka Górskiego *Zagadnienia poziomu produkcji rolniczej*.

Wszystkie sprawozdania poświęcone działalności PTE we Lwowie zawierały szczegółowe informacje dotyczące tematyki odczytów wygłaszanych w ramach działalności Towarzystwa, a także danych finansowych. Przedstawiano raporty o otrzymywanych subwencjach. I tak, w roku 1930 Ministerstwo Przemysłu i Handlu

---

⁴ Ibidem, s. 3.

przyznało zasiłek na fundusz wydawniczy w wysokości 100 zł, a Reprezentacja miasta Lwowa jednorazową subwencję 500 zł na wydanie prac naukowych. Kwoty te nie mogły pokryć wszystkich ponoszonych kosztów na działalność publikacyjną PTE, stąd kierowano prośby nawet do „światlejszych mieszkańców” o subwencje i zasiłki na fundusz wydawniczy.

Szczegółowo omawiano także funkcjonowanie biblioteki, prezentując jej rozwój, podając nazwiska darczyńców oraz tytuły przekazywanych bibliotece pozycji książkowych. Dzięki tym sprawozdaniom dokładnie dokumentowana jest liczba posiadanych przez bibliotekę książek – od kilkudziesięciu woluminów na początku jej istnienia do ponad 3000 w 1939 r. Podobne tendencje stałego wzrostu przedstawia też liczba tytułów udostępnianych w czytelni czasopism.

PTE we Lwowie rozwijając działalność naukową przystąpiło do Związku Polskich Towarzystw Naukowych, istniejącego we Lwowie i wydającego w języku francuskim rocznik „streszczający i podający dla wiadomości kół naukowych zagranicy prace tych towarzystw”. O PTE we Lwowie mowa jest w roczniku 9/10 „Bulletin de l'Union des Sociétés Savantes Polonaises de Leopold”⁵, gdzie wymienia się prace ogłoszone drukiem od początku funkcjonowania Towarzystwa.

W ciągu dziesięciu lat istnienia i intensywnie prowadzonej działalności odczyty wygłosiło 61 prelegentów, a druk rozpraw zajął ok. 500 stron. Leopold Caro otwierając spotkanie jubileuszowe podkreślił, że „działalność obracała się w pierwszych latach jego istnienia, równoległe z kształtowaniem się naszego państwa, przeważnie w sferze problemów skarbowych i finansowych”. Towarzystwo, jak wspomniał prezes Caro, opracowało szeroki wachlarz zagadnień i spraw agrarnych, przemysłowych, bankowych i socjalnych, a także rękodzielniczych i handlowych. „Stanowisko nasze przy rozpatrywaniu każdego z tych problemów było dalekie od dogmatyzmu i ściśle empiryczne”⁶.

„Przegląd Ekonomiczny”

Kolejnym wydawnictwem, stanowiącym kontynuację „Rozpraw”, realizowanym w ramach działalności PTE we Lwowie był „Przegląd Ekonomiczny” wydawany początkowo dwa razy w roku w objętości 16 arkuszy druku. Później zaczął ukazywać się kwartalnie. Redaktorem naczelnym został L. Caro. Wśród stałych działów zamieszczanych w piśmie pojawiły się: Rozprawy, Recenzje, Kronika, Sprawozdania, Sejm i Senat w sprawach gospodarczych, Z kraju i ze świata, Nekrologia.

Po śmierci redaktora naczelnego za „Przegląd Ekonomiczny” odpowiedzialność przejęła redakcja. Prace publikowane w czasopiśmie były cenione wśród znawców tematyki. „Towarzystwo wobec powszechnego zastoju myśli publicznej utrzymuje prace swe na wysokim poziomie. Pismo wydawane przez towarzystwo przypomina bardzo żywo wysokim poziomem Ekonomistę”⁷ – taką opinię wyrażał Tadeusz Dwernicki. W tomie XV, nr 71–75 z 1936 r. znajduje się sprawozdanie z XVI Walnego Zgromadzenia, które miało miejsce 28 marca 1936 r., informuje się w nim, że Ministerstwo stale odmawia subwencji. Sprzedażą wydawnictw zajmowały się wówczas trzy księgarnie we Lwowie i dwie w Warszawie. Nakład poszczególnych

⁵ „Rozprawy i Sprawozdania” 1931, z. 4, s. 60.

⁶ „Rozprawy i Sprawozdania” 1931, z. 6, s. 7.

⁷ „Przegląd Ekonomiczny” 1934, nr 54–58, z. 12, s. 156.

zeszytów „Przeglądu” wynosił 600 egzemplarzy. „Dążąc do rozszerzenia wiedzy ekonomicznej i do udostępnienia wydawnictw naszego Towarzystwa młodzieży, zaofiarowało Towarzystwo Dyrekcjom całego szeregu szkół handlowych i rolnych cały komplet wydawnictw po cenie 1/5 własnych kosztów, z której to oferty skorzystało dotychczas ok. 30 szkół”⁸. Zainicjowano też wymianę wydawnictw z Izdami Przemysłowo-Handlowymi. W „Przeglądzie Ekonomicznym” prezentowano różnorodne zagadnienia życia gospodarczego.

Od 1937 r. realizując uchwałę Zarządu z 24 listopada 1936 r. pismo ukazywało się kwartalnie. Pierwszy tom kwartalnika wyszedł już jako tom XVII. Z każdego nakładu przeznaczano na wymianę czasopism 80 egzemplarzy, na egzemplarze rencyjne 25, na autorskie 50, dla członków PTE 190 sztuk. Komisową sprzedają zajmowała się głównie księgarnia A. Mazuccato, dawniej księgarnia „Książnica-Atlas” dysponująca, jak podkreślano, dobrą organizacją na prowincji. Ponadto Księgarnia K. Gubrynowicza i B. Połanieckiego we Lwowie i „Dom Książki Polskiej”, a także Księgarnia Rolnicza w Warszawie. Dodatkowym sposobem szukania źródeł finansowania było zamieszczanie w poszczególnych zeszytach reklam różnego rodzaju instytucji oraz innych czasopism. W 1938 r. na dziesięciolecie istnienia czasopisma, omawiając i podsumowując dokonania, pisano już o 100 współpracownikach i 151 odczytach wygłoszonych w ramach spotkań.

Wydawnictwa nasze stają się przedmiotem coraz żywszego zainteresowania się sfer gospodarczych i naukowych, co znajduje swe odbicie w powoli, lecz stale zwiększającym się zbycie naszych wydawnictw. „Przegląd Ekonomiczny” poszczycić się może rosnącym zainteresowaniem sfer zajmujących się zagadnieniami ekonomicznymi i społecznymi. Coraz częściej i coraz obszerniejsze pojawiają się sprawozdania o poszczególnych pracach umieszczanych w „Przeglądzie Ekonomicznym”⁹.

Po śmierci redaktora naczelnego L. Caro w tomie XXV pojawiło się wspomnienie pośmiertne i podsumowanie jego długoletniej pracy naukowej. Ostatni tom XXVII zawiera omówienie działalności PTE od grudnia 1938 r. do czerwca 1939 r.

Biblioteka Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego we Lwowie

Za wielki swój sukces i szczególny powód do dumy uznali członkowie PTE możliwość wydawania samoistnej serii Biblioteka Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego we Lwowie. Jako pierwszy tom w ramach tej serii ukazała się praca Władysława Jennera *Ekonomika ruchu spółdzielczego* z przedmową L. Caro. „Niniejszą pracę tedy poświęcam rozpatrzeniu prądów ekonomicznych, które kształtowały nasze stosunki gospodarcze, tudzież omówieniu tendencji ekonomicznych ruchu spółdzielczego na platformie przeobrażeń gospodarczych ekonomiki świata”¹⁰. Praca Jennera wydana została w 1932 r. we Lwowie. Kolejny tom stanowi praca zbiorowa z 1933 r. *Życie gospodarcze a ekonomika społeczna*. W tomie tym bardzo obszernym, bo liczącym 531 stron, zawarto artykuły 32 wybitnych ekonomistów i znawców zagadnień gospodarczych. Problemy omawiane przez autorów poświęcone były zagadnieniom agrarnym, przemysłowym i socjalnym. Poruszano

⁸ „Przegląd Ekonomiczny” 1936, nr 71–75, z. 15, s. 208.

⁹ „Przegląd Ekonomiczny” 1937, nr 87–90, z. 18, s. 136.

¹⁰ W. Jenner, *Ekonomika ruchu spółdzielczego*, Lwów 1932, s. 3.

także ważki problem mieszkalnictwa, tematy socjologiczne, demograficzne, związane z funkcjonowaniem rodziny oraz pojęcie wolności i wpływ czynników moralnych na społeczeństwo. Ważnym artykułem w tej pozycji jest praca Leona Władysława Biegeleisena *Reforma studiów ekonomicznych na wyższych uczelniach*. Wskazuje na duże zainteresowanie i zaangażowanie w problem kształcenia młodzieży po I wojnie światowej. Redaktorem naczelnym tego tomu był także L. Caro, autor jednej z zamieszczonych tu prac *Sprawy równości i wolności w XX wieku*.

Problematyka prac wydawanych w ramach nowej serii była mocno zróżnicowana. Pojawiły się kolejne zagadnienia: Adama Jarzyny, *Polityka emigracyjna*, wydana w 1933 r., czy też Waleriana Zakliki, *Bilans obrotów gotówkowych rolnictwa polskiego*, również z tego samego roku.

Następny V tom to znowu obszerne dwutomowe dzieło (490 stron) L.W. Biegeleisena *Szkoła a gospodarstwo narodowe. T. 1 i 2. Analiza rynku pracy ze stanowiska szkolnictwa zawodowego. Górnictwo i hutnictwo*. Praca ukazała się drukiem w 1934 r. Autor porusza zagadnienie dostosowania szkolnictwa i przysposobienia zawodowego do potrzeb gospodarstwa narodowego.

Jest to pierwsza próba ujęcia problemu szkolnictwa zawodowego ze strony polityki ekonomicznej, dotąd raczej niedocenianej w tej dziedzinie; sądzimy, że praca ta podjęta w najcięższych warunkach, bez specjalnego aparatu statystycznego, przyczyni się do pogłębienia badań naukowych, decydującego znaczenia dla szkolnictwa zawodowego i co zatem idzie podniesienia poziomu technicznego produkcji¹¹.

Ukazujące się w ramach serii publikacje cieszyły się dużym zainteresowaniem. Pojawiały się liczne recenzje i uwagi dotyczące zarówno tematyki zagadnień, jak i sposobu prezentowania i punktu widzenia autorów. O tomie VI Biblioteki zatytułowanym, *Gospodarstwo włościańskie a kapitalizm* autorstwa Jana K. Sondla, informuje XVI tom „Przeglądu Ekonomicznego” w dziale: Sprawozdania z działalności naszego Towarzystwa. Recenzja pracy znalazła się w „Sociologica Revue”, wydanym w Brnie. Jednym z doniosłych zagadnień, stanowiących temat rozważań zarówno ekonomistów jak i socjologów badających stosunki wiejskie, jest sprawa struktury socjalno-ekonomicznej gospodarstw włościańskich. Autor stara się z początku uchwycić cechy charakterystyczne drobnych gospodarstw w Polsce. Opierając się na materiałach zebranych przez Wydział Ekonomiki Rolnej Drobnych Gospodarstw Wiejskich Instytutu Naukowego w Puławach, uwypukla cechy właściwe gospodarstwu włościańskiemu w Polsce, jako gospodarstwu zarobkowemu, jako konsumentowi produktów przemysłowych oraz produktów własnych, wreszcie jako źródłu pracy rodzinnej. Równocześnie wskazuje on, że obecny kryzys wpłynął na zmniejszenie kontaktu pomiędzy wsią a miastem. Następnie przechodzi do bardziej ogólnych rozważań nad gospodarstwem włościańskim, jako gospodarstwem rodzinnym¹². J. Sondel ubolewa, że choć elementy gospodarki kapitalistycznej docierają do polskiej wsi, to jednak nie potrafią zmienić cech gospodarstw włościańskich. Autor podkreśla też wielokrotnie potrzebę prowadzenia badań nad stosunkami panujący-

---

¹¹ L.W. Biegeleisen, *Szkoła a gospodarstwo narodowe. T. 1 i 2. Analiza rynku pracy ze stanowiska szkolnictwa zawodowego. Górnictwo i hutnictwo*, Lwów 1934, s. XVIII.

¹² „Przegląd Ekonomiczny” 1936, nr 76–82, t. XVI, s. 131.

mi na wsi polskiej, uważa również, że praca jego może mieć pozytywny wpływ na zainteresowanie prowadzeniem badań socjalno-ekonomicznych.

L. Caro, jest też autorem VII tomu serii *Prawa ekonomiczne a socjologiczne* z 1935 r. Tej pracy poświęcona została recenzja z 25 stycznia 1936 r.

Broszura znanego katolickiego uczonego w zwięzłej i przystępnej formie porusza problemy arcyżywotne w dobie wielkiego kryzysu społeczno-gospodarczego oraz powszechnego zainteresowania dla zjawisk z nim związanych. Tendencja pracy idzie z duchem czasu, zwraca się przeciwko nieokiełznanej swobodzie gospodarczej walki o byt, zmierza do jej podporządkowania celowości etycznej i społecznej¹³.

W *Księdze pamiątkowej ku czci Leopolda Caro* pod redakcją Kornela Paygerta, stanowiącej VIII tom serii, znalazły się rozprawy dotyczące zagadnień społeczno-ekonomicznych, choć różnorodnych to jednak wzajemnie się uzupełniających. Stanisław Szutkowski pisze w „Przeglądzie Powszechnym”, że myśl przewodnia pracy prof. Leona Biegeleisena zamieszczona w tym tomie jest sztandarową dla całej księgi pamiątkowej. Zwraca się bowiem przeciwko liberalnej doktrynie, automatycznej przewadze pobudek egoistycznych w życiu gospodarczym, dowodzi zaś możliwości jego rozwoju w drodze działań społeczno-celowych. Dr Henryk Korowicz broni zaś atakowanej ekonomii liberalnej, a prof. Feliks Koneczny zadaje pytanie związane z historią ekonomii – co wskrzesić z ekonomii średniowiecznej?

Do innych tematów poruszanych w tej publikacji należą: *Nasze uchodźstwo w Ameryce Południowej*, problemy kryzysu rolnego, a także kryzysu złotego. W pracy tej prezentują poglądy wybitni polscy ekonomiści, znawcy szeroko pojętych zagadnień ekonomiczno-politycznych w kraju i za granicą. Przedstawiciele środowiska ekonomicznego stwierdzają, że „ich nauka potrzebuje dalszego rozwoju i nie odrzuca zmiany jego podstaw, która nastąpić musi przy nieuniknionej przebudowie ustroju gospodarczego i społecznego”. Kolejne prace wymienione w recenzji są autorstwa Czesława Klarnera i Eugeniusza Kwiatkowskiego. Autorzy przewidują i zapowiadają konieczność nowych form ustrojowych, a także dowodzą, że nastał koniec liberalizmu. Kwiatkowski wyraża zdecydowane opinie dotyczące stanu i upadku gospodarki światowej. „Domaga się gospodarki nie tylko planowej, lecz i organizacyjnej, oraz przestrzega przed chaotyczną bezplanowością dążeń do gospodarczego planowania”.

IX tom poświęcony został zagadnieniom *Polityki gospodarczej III Rzeszy*. L. Caro opisał *Przewrót gospodarczy w III Rzeszy*, Antoni Żabko Potopowicz *Rolnictwo w III Rzeszy*, a Tadeusz Hauser w cz. II przedstawił *Bankowość w III Rzeszy*. Praca ta ukażała się w 1938 r.

Już w 1939 r. wydano pracę J.K. Sondla *Zmniejszający się przychód z ziemi i środki zaradcze*, przedmowę do niej napisał Ludwik Górski. Ostatni tom tej znakomitej serii nosił tytuł *Pięćdziesiąt lat życia ekonomicznego i społecznego. Księga pamiątkowa*.

W okresie międzywojennym działalność ekonomistów, zarówno praktyków, jak i teoretyków skupionych w towarzystwach naukowych, rozwijała się niezwykle entuzjastycznie i żywiłowo. Wieloletnia niewola uniemożliwiła gospodarczy

¹³ Ibidem, s. 130–131.

rozwój państwa, powodując wielkie zacofanie w stosunku do prawidłowo rozwijających się krajów europejskich. Liczne problemy kraju, przejawiające się na wielu płaszczyznach, stanowiły wyzwanie dla działalności przedstawicieli środowiska ekonomistów, które współuczestniczyło w wypracowywaniu podstaw integracji i rozwoju gospodarki narodowej. Działalność publikacyjna Polskiego Towarzystwa Naukowego we Lwowie, będąca nad wyraz konsekwentnie realizowaną inicjatywą, stanowiła ważne forum prezentowania różnorodnych opinii i poglądów wybitnych specjalistów w dziedzinie ekonomii.

Aneks

Publikacje wydane w ramach serii Biblioteka Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego we Lwowie

Biegeleisen L.W., *Analiza rynku pracy ze stanowiska szkolnictwa zawodowego. Górnictwo i hutnictwo*. T. 1, Lwów 1934

Caro L., *Prawa ekonomiczne a socjologiczne* (Odbitka z „Przeglądu Powszechnego”), Lwów 1935

Jenner W., *Ekonomika ruchu spółdzielczego*, przedm. L. Caro, Lwów 1932

Życie gospodarcze a ekonomika społeczna. Księga zbiorowa, red. L. Caro, Lwów 1933

Czasopisma

„Rozprawy i Sprawozdania Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego we Lwowie”, z. 1, Lwów [1929] – z. 6, Lwów 1931

„Przegląd Ekonomiczny. Dawniej Rozprawy i Sprawozdania”, z. 8, Lwów 1932 – z. 12, Lwów 1934

„Przegląd Ekonomiczny”, t. 15–16, Lwów 1936

„Przegląd Ekonomiczny. Kwartalnik poświęcony badaniu podstawowych i aktualnych problemów gospodarczych i społecznych”, t. 17, Lwów 1937 – t. 27, Lwów 1939

Polish Economic Society in Lviv in 1923–1939: an outline

Abstract

In Poland, torn between the three partitioners, the awareness of the importance of science for the country, and of the necessity of its development gave fruit in the form of first scientific societies in three big centres: Krakow, Poznan and Lviv. Regaining independence by Poland revealed a great need of citizen's economic education, and of new cadre of specialists. The most intense development of scientific societies, and their greatest influence on the country's economic and educational policy took place in the period between the World Wars. This article presents the scientific, organizational and educational activity of the Polish Economic Society in Lviv in years 1923–1939. Special attention is paid to the publishing activity of the Society, e.g. *Rozprawy i Sprawozdania* (*Dissertations and reports*), *Przegląd Ekonomiczny* (*Economic Review*), and especially to the papers published in the series *Biblioteka PTE* (*The Society's Library*), which concerned the issues most important for Poland, i.e. problems of economy, new theoretical trends in Polish and foreign economy, education of the society, and economic and professional secondary and tertiary education.